

SİGORTACININ BİLGİLENDİRME VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

INSURER'S INFORMATION AND ENLIGHTMENT OBLIGATION

Hakemli Makale
Adem ASLAN*

İÇİNDEKİLER

I. GENEL OLARAK BİLGİLENDİRME VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	340
A. Terminoloji.....	340
B. Bilgilendirme İhtiyacı	341
C. Mevaz ve Konuya İlişkin Uluslararası Mevzuat	342
D. Konuya İlişkin Mevzuat	343
II. BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜSÜ	344
III. BİLGİLENDİRİLMESİ GEREKEN KİŞİLER.....	344
IV. BİLGİLENDİRME ŞEKLİ VE ZAMANI	345
A. Bilgilendirmenin Şekli	345
B. Bilgilendirilme Zamanı	346
C. Bilgilendirmenin Kapsamı	347
D. Bilgilendirmenin İçeriği	348
V. BİLGİLENDİRME VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ	349
A. İtiraz Süresi	349
1. Sözleşme Öncesi Dönemde İtiraz.....	349
2. Sözleşme Sonrası Dönemde İtiraz.....	351
3. Sözleşmeye İtiraz Etmenin Sonucu	351
4. Sözleşmeye İtirazın Süresinden Sonra Yapılması	353
B. Konuya İlişkin Yargıtay Kararları.....	353
SONUÇ.....	357
KAYNAKÇA.....	358

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1107224

Makalenin Geliş Tarihi: 22.04.2022

Makalenin Kabul Tarihi: 30.07.2022

* Dr., Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Üyesi.

ÖZ

6102 sayılı TTK'nın 1423. Maddesinde düzenlenen bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğü sigortacıların en önemli yükümlülüklerinden birisidir. Bir önceki düzenleme olan 6762 sayılı TTK'da sigortacıların bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüklerine ilişkin özel bir düzenleme bulunmuyordu. Ancak, 6102 sayılı TTK zamanında ise sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü "aydınlatma" terminolojisi kullanılarak Kanunun 1423. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir. Ancak konu yeni Kanun'da özel olarak düzenlenmiş ise de, bu yükümlülüğün ihlali halinde yapılabilecek olan itiraz hakkının 14 günle sınırlandırılmış olması önemli bazı yeni sorunları gündeme taşımıştır. Bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu da söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aydınlatma, bilgilendirme, itiraz süresi, kanun boşluğu.

ABSTRACT

Insurer's information and enlightenment obligation, regulated in Article 1423 of the Turkish Commercial Code, is one of the most important obligations. There was no special rule related to "Information and enlightenment obligation" in the previous Turkish Commercial Act (TCA) Nr. 6762. But, another act so to say Insurance Act Nr. 5684, enforced 03rd June of 2007 has regulated the topic in the article of 11 and Information Directive. The purpose article 1423 of TCA are to highlight the problems of the insured which may arise in practice with respect to this provision and to suggest solutions. *Nevertheless, new Act has created new problems limiting objection right within fourteen days incase of the breach of obligation. It can be said a legal gap in the article.*

Keywords: Information and enlightenment obligation, objection period, legal gap.

I. GENEL OLARAK BİLGİLENDİRME VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Terminoloji

6102 sayılı TTK'nın 1423. Maddesinde sigortacının borç ve yükümlülükleri arasında, sigorta ettirene karşı “Aydınlatma Yükümlülüğü” de sayılmıştır. TTK'nın 1423/1. Maddesinde, önemli hususlarda sigortacının “yazılı bilgilendirme” yapma yükümünden, 1423/2. Maddesinde ise “aydınlatma açıklaması” verme yükümünden bahsedilmiştir.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. Maddesinde ise sigortacının “bilgilendirme” yükümünden bahsedilerek konunun yönetmelikle düzenleneceğinden belirtilmiştir. SK'ya dayalı olarak çıkartılan Sigorta Sözleşmeleri Bilgilendirme Yönetmeliği (SSBY 2007 T.), Mesafeli Sigorta Sözleşmeleri Yönetmeliği (MSSY 2014), Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği (ÖSSY 2013), Bireysel Emeklilik Sistemi Yönetmeliği (BESY 2012) ve Finansal Hizmetler Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği (FHMSY 2015) “sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü” terminolojisini kullanmıştır.

Her ne kadar “aydınlatma” ve “bilgilendirme” tabirleri aynı kavramlar gibi durmakta ise de esasen aralarında önemli bir anlam farkı bulunmaktadır. Bu bağlamda “bilgilendirme” tabiri, *herhangi bir yorum katmaksızın belirli bir hususta bilginin başkalarına aktarılması*, “aydınlatma” tabirini ise *herhangi bir yönlendirme içermeksizin, bilginin, anlaşılmayı sağlayacak şekilde açıklanarak başkalarına aktarılması* olarak tanımlamak mümkündür¹.

“Aydınlatma” kavramı, “bilgilendirme” kavramını da içeren üst kavramdır. Esasen bilgilendirme yükümlüsünün sigorta ettirene veya sigortalıya danışmanlık yapma borcu yoktur. Gerekli ve doğru bilgileri vermekle birlikte borç sona erer. Ancak aydınlatma yükümlüsü, sadece doğru bilgileri vermekle borcu bitmez, ayrıca açık ve anlaşılır olmayan konulara açıklık getirme ve kendisine danışıldığına doğru ve anlaşılır şekilde bilgi verme borcu bulunmaktadır. Aydınlatma borcu, “tavsiyede bulunma” veya “doğru hedefe yöneltme” borcu anlamına gelmez². Fiiliyatta TTK'daki “aydınlatma” terimi, Sigortacılık Kanunu ile Yönetmelikler deki “bilgilendirme” terimi ile aynı anlamda kullanılmıştır.

¹ YAZICIOĞLU, Emine, “Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü”, **Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku ile Sigorta Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu (19-20 Haziran 2014)**, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 2014, s.198-199. Alman Sigorta Denetim Kanunu'nda (VAG-Versicherungsaufsichtsgesetz) da sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü “aufklärung – açıklama/aydınlatma” ve “Beratung- tavsiyede bulunma” şeklinde ifade edilmiştir.

² ULUĞ CİCİM, İlknur, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, **Türk Ticaret Kanunu'nun 5. Yıl Sempozyumu (8-10 Kasım 2017)**, Türkiye Adalet Akademisi, Ankara, 2018,

B. Bilgilendirme İhtiyacı

Sadece sigorta sözleşmelerinde değil, diğer tüm sözleşmelerde de âkit tarafların, sözleşme ile ilgili önemli hususlarda akdin yapılmasından önce birbirlerini doğru şekilde bilgilendirmeleri, hatta gerekli bilgileri verme yükümlülüğü dürüstlük kuralının bir gereğidir. Bu bilgiler, şayet âkidin sözleşme öncesinde bilmesi halinde akdi hiç yapmayacağı veya farklı koşullarda yapacağı, onu zarara sokabilecek nitelikte önemli bilgiler olmalıdır. Tarafların bu sorumluluğu öğreti ve uygulamada “Culpa In Contrahendo” sorumluluk olarak da nitelendirilmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin ya da sigortalının bilgilendirilmesi özel önem arz etmektedir. Bu önemin ekonomik, sosyal ve hukuki sebepleri bulunmaktadır.

Öncelikle sigorta sözleşmelerinde ürün çeşitliliği çok fazla olup, temelde aynı sigorta konusu değeri teminat altına alan ve sigortalısına göre değişen farklı sigorta türleri bulunmaktadır. Sigorta sözleşmeleri gerek tüketici sigortalarında, gerekse ticari sigortalarda kişinin ya da ticari işletmenin ekonomik geleceği açısından çok önemli sonuçlar doğuran birçok önemli değerleri teminat altına almaktadır. İleride doğabilecek sürpriz zararların kompanse edilmesi ve gerek mikro gerekse makro ekonomik dengeleri sarsmaması açısından sigorta sözleşmelerinin hak ve menfaatler dengesine uygun koşullarda yapılması gerekir. Önemli ekonomik sonuçları olan bu tür sözleşme tekliflerinin ciddi surette incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesi sigorta ettirenlerin uygun bir şekilde bilgilendirilmeleri ve aydınlatılmalarını gerektirir. Basiretli tacir ilkesinden hareketle, sigorta ettirenin tacir olması, yeteri kadar bilgilendirilmemesini haklı ve meşru kılmaz. Zira pek çok kendine has kavramı bünyesinde barındıran sigortacılık faaliyetleri özel uzmanlığı gerektiren bir alandır.

Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi bazen sosyal bir amacın gereğidir. Özellikle tüketici sigortalarında durum böyledir. Sigorta hukukunda zayıfı koruma ilkesinin bir gereği olarak tüketiciler sigortaya ilişkin hususlarda çok açık bir şekilde bilgilendirilmelidir. Her bir sigorta dalında çok farklı kanun maddeleri ve sigorta genel şartları bulunabilmektedir. Farklı dallarda birçok değişik hüküm barındıran sigorta hukukunda, imzalanan sigorta sözleşmelerinin hangi

s.652. Yazar, aydınlatma yükümlülüğünün “tavsiyede bulunma” yı da kapsadığını savunmaktadır. Aynı yönde bkz. ÜNAN, Samim, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s.215.

teminatları hangi koşullarda sağlayacağı hususunun açıklığa kavuşturulması ve bu amaçla sigorta ettirenlerin ve sigortalıların yeteri kadar bilgilendirilmelerini gerekli kılar³.

Hukuki açıdan ise, sigorta sözleşmelerinin pek çok önemli ve kendine has kuralları bulunmakta, bazen muafiyetler, bazen istisnalar ve çoğu zaman da yoruma dayalı kurallar içermektedir. Bu kurallardan bazıları Kanun'da, bazıları sigorta genel şartlarında, diğer bazıları ise poliçe özel şartlarında yer alabilmektedir. Özellikle sigorta genel şartları genel ve soyut niteliği itibarıyla her bir sigorta türünde farklı kavram ve koşullar içermektedir⁴. Sigorta sözleşmelerinde, bilgi ve tecrübe eksikliği sebebiyle sigorta ettirenler bazı durumlarda hiç arzu etmedikleri gereksiz riskleri teminat altına alabildikleri gibi, bazen de gerçekten arzuladıkları ve küçük bir prim farkıyla mümkün olan riskleri teminat altına aldırma gücüyle yaşayabilmektedirler. Bu açıdan sözleşmenin her iki tarafında önemli ölçüde bilgi eşitsizliği bulunmaktadır. O nedenle ki, sigorta sözleşmelerinde "bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğü" kanunla ve yönetmelikle özel olarak düzenlenmiştir. Bu yükümlülük, alanında uzman, bilgili ve güçlü taraf olarak sigortacıya yüklenilmiştir. Sigortacıya sigorta ettirene bir nevi danışmanlık yapma görevi verilmiştir⁵.

Bilgilendirme ihtiyacı bazen sigorta sözleşmesinin devamı sırasında, bazen de riziko gerçekleşikten sonra da ortaya çıkabilmektedir.

C. Mevzuat ve Konuya İlişkin Uluslararası Mevzuat

Sigorta hukukunun diğer birçok müessesesi gibi "aydınlatma yükümlülüğü" de AB Direktiflerine dayanmaktadır. TTK'nın 1423. Maddesinin gerekçesinde, Alman Sigorta Denetim Kanunu⁶ mevzuat alınmış ise de, buradaki yasal düzenlemelerin TTK'daki düzenlemeden farklı olduğuna vurgu yapılmıştır⁷.

03.06.2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu da AB'nin konuya ilişkin müktesebatı dikkate alınarak düzenlenmiştir. Keza Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik de 2002/92 sayılı AB Yönergesi dikkate alınarak düzenlenmiştir. Bunun

³ ULUĞ CİCİM, 2018, s.655.

⁴ YAZICIOĞLU, 2014, s.200.

⁵ ÜNAN, 2016, s.186.

⁶ <https://dejure.org/gesetze/VAG>

⁷ YAZICIOĞLU, 2014, s.194-198.

yanında, AB'nin 73/239, 88/357 ve 92/49 sayılı yönergeleri de bilgilendirmeye ilişkin hükümler ihtiva etmektedir.

1908 tarihli Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu, AB yönergeleri doğrultusunda 2008 yılında yeniden düzenlenmiş ve konuya ilişkin olarak, sigortacıların sadece bilgilendirme değil, sigorta ettirenlere karşı “danışmanlık –Beratung” yapma görevinin de bulunduğu ifade edilmiştir⁸.

D. Konuya İlişkin Mevzuat

Türk hukukunda sigortacıların bilgilendirme yükümlülüğü ilk defa mülga 21.12.1959 tarih ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'na 11.06.1987 tarih ve 3379 s. K. ile eklenen Ek. 2. Maddesine istinaden çıkartılan yönetmelikle düzenlenmiştir⁹.

Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin ilk kanuni düzenleme 03.06.2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. Maddesi olmuştur. Bu kanuna dayalı olarak çıkartılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye Dair Yönetmelik (Bilgilendirme Yönetmeliği) yürürlüğe konulmuştur¹⁰. Yönetmelik daha sonra 2020 yılında yenilenmiştir¹¹. Konuya ilişkin ayrıca Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik (SKDFMSSY 2021), Özel Sağlık Sigortaları Yönetmeliği (ÖSSY 2013) ve Bireysel Emeklilik Sistemi Yönetmeliği (BESY 2012) yönetmelikleri de yürürlüğe konulmuştur.

Bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğünün düzenlendiği diğer bir yasal düzenleme ise 6102 sayılı TTK'nın 1423. Maddesidir. Bu madde, TTK'nın 1452/3. Maddesi uyarınca, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemeyen, nispi emredici bir düzenlemedir¹².

Uygulamada, tüm yasal birincil ve ikincil mevzuatların hep birlikte dikkate alınması gerekmektedir. TTK 1423 bir kanun hükmü olmakla birlikte uygulanacak müeyyide SK 11'e dayalı olarak çıkartılan Bilgilendirme Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.

⁸ <https://dejure.org/gesetze/VVG/8.html>

⁹ R.G.- 26.06.2006 tarih ve 26360 s.

¹⁰ R.G. – 28.10.2007 tarih ve 26684 s.

¹¹ R.G. – 14.02.2020 tarih ve 31039 s.

¹² YETİŞ ŞAMLI, Kübra, “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **Cevdet Yavuz'a Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl: 2016, Cilt: 22, Sayı: 3, s. 2982,

II.BİLGİLENDİRME YÜKÜMLÜSÜ

Hem 6102 sayılı TTK'nın 1423 ve hem de SK'nın 11/3 maddesinde sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlüsü “sigortacı ve acentesi” olarak gösterilmiştir. Bilgilendirme yükümlüsü Bilgilendirme Yönetmeliğinde de aynı şekilde düzenlenmiştir.

Sigortacılar adına sözleşme yapma yetkisi bulunan acenteler yönünden bilgilendirme yükümlüsü hem sigortacılar hem de acenteleridir¹³. Her acente değil, ancak sözleşme görüşmesi yapma yetkisi olan veya en azından böyle bir yetkisi olmasa da sözleşme görüşmelerinde bulunan acenteler bilgi verme yükümlüsü olarak görülmelidir. Bununla birlikte sözleşme yapma yetkisi bulunmayan acenteler sadece sözleşme görüşmelerinde bulunmamişsa bilgilendirme yükümlüsü olarak kabul edilemez¹⁴.

Tevali eden sigorta sözleşmelerinde teminat ve rizikonun kapsamı hakkında bir değişiklik yapılmıyorsa, her yeni sözleşmede sigortacının tekrar bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğünden söz edilemez. Diğer bir anlatımla önceki sözleşme ilişkisi bilgilendirme yükümünü ortadan kaldırır¹⁵.

Öğretide, sigorta sözleşmesinin bir broker aracılığı ile yapılması halinde brokerların da sigorta ettirene karşı bilgilendirme yükümlülüğü altında olduğu savunulmuştur¹⁶.

III.BİLGİLENDİRİLMESİ GEREKEN KİŞİLER

6102 sayılı TTK'NIN 1423. Maddesinde sigortacının bilgilendirme yapacağı kişi “sigorta ettiren” olarak gösterilmiştir. Bilgilendirme Yönetmeliğinde de konu bu şekilde düzenlenmiştir. Sözleşme görüşmelerini yapan kişinin sigorta ettiren olması nedeniyle sözleşme öncesi bilgilendirme ve aydınlatmanın da bu kişiye yapılması doğal ve normal olanıdır. Ancak sigorta ettiren bu konuda sigortalının da bilgilendirilmesini istemiş ise bu kişinin de mutlaka bilgilendirilmesi gerekir.

¹³ Sigorta acentelerinin TTK 1423 m. uyarınca bilgilendirme yükümlüsü yapılmasına yönelik eleştiri hakkında bkz. YAZICIOĞLU, **2014**, s. 204-205.

¹⁴ YAZICIOĞLU, Emine, “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.400.

¹⁵ ÜNAN, **2016**, s.224 vd.

¹⁶ ULUĞ CİCİM, **2018**, s.659.

Sözleşmenin devamı sırasında veya riziko gerçekleşikten sonra bilgi ihtiyacı olan kişilerin sigortalılar olması nedeniyle, bilgilendirmenin muhatabının da bu kişiler olarak görülmesi gerekir¹⁷. Öte yandan bazı durumlarda ipotek alacaklıları ile daimi mürtehin sahiplerinin de bilgilendirilmesi gerekir.

IV.BİLGİLENDİRMENİN ŞEKLİ VE ZAMANI

A. Bilgilendirmenin Şekli

Kural olarak bir hususta bilgilendirme 6102 sayılı TTK'nın 1423. Maddesinde sigortacının yapacağı bildirim "yazılı" olarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir¹⁸. SK'da sigortacının yapacağı bilgilendirmenin şekli ve içeriği konusunda doğrudan bir düzenleme getirilmemiş, bu hususun yönetmelikle düzenleneceği ifade edilmiştir. Bu hususta Bilgilendirme Yönetmeliğinin 5. Maddesi uyarınca, bilgilendirmenin sözlü ve yazılı olarak yapılması gerekmektedir. Ancak aslolan yazılı bilgilendirmedir¹⁹ ve ispat açısından yazılı olarak yapılmasında fayda bulunmaktadır.

Bilgilendirme konusunda önemli hususlardan birisi de, elektronik ortamda yapılacak bildirimlerdir. Diğer bir anlatımla yazılı olarak yapılacak bildirimlerin e-mail ya da sosyal medya hesapları (whatsapp, facebook, vs.) üzerinden yapılıp yapılamayacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir. Bunun için her şeyden önce tarafların fiziken karşı karşıya gelmelerinin söz konusu olmaması veya işin mahiyetinin bunu gerektirmesi gerekir. Ayrıca, yapılacak bilgilendirmenin bilgisayar, laptop, cep telefon gibi donanımlarda "kalıcı veri saklayıcısı" vasıtalar veya programlar (CD, hard disk, e-posta vs.) ile olması gerekir. Öte yandan, manyetik veya dijital ortamlarda kayıt altına alınmış olmak koşuluyla sesli sistemlerle de bilgilendirme yapılması mümkündür.

Öğretide, Yönetmelikle mümkün hale getirilen sözlü bilgilendirmenin TTK 1423'e aykırı olduğu, ayrıca bilgilendirme formunun da poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilmesinin son derece sakıncalı olduğu savunulmuştur²⁰.

¹⁷ ULUĞ CİCİM, 2018, s.662.

¹⁸ ÜNAN, 2016, s.188. Yazar, sigorta hukukunda Türkiye'de dahil bir çok ülkede yazılı bildirim kuralının (verba volant, scripta manent – söz uçar, yazı kalır) benimsendiğini ifade etmektedir.

¹⁹ BOZKURT, Tamer, **Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 111.

²⁰ ŞAMLI, 2016, s.2984-2985.

Fiziken karşı karşıya gelinmeden yapılan bilgilendirmelerde sigortacının dürüstlük kuralına uygun davranması ve her türlü yanıltıcı söz, tavır ve davranışlardan kaçınması gerekir.

Son olarak elektronik ortamlarda yapılacak bilgilendirmelerin sigorta ettirene yapılması ve mutlaka onayının alınması gerekir. Yazılı bilgilendirme yapıldığı ve sigorta ettirenin onayının alındığını ispat borcu sigortacıya aittir.

Sözleşmenin devamı sırasında veya riziko gerçekleştiğinde bilgilendirmenin muhatabı sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden yarar sağlayacak kişiler (sigortalı, lehtar, rehin veya ipotek sahibi vs.) olması gerekir.

B. Bilgilendirilme Zamanı

Sigortacıların bilgilendirme yükümlülüğü ilk sözleşme görüşmeleri anında başlar. Bu aşamada verilecek bilgiler daha çok sözleşmenin kurulmasına hizmet eden, sigorta poliçesiyle koruma altına alınan sigorta değerleri, sağlanacak teminatların kapsamı, şartları, başlayacağı ve biteceği zaman dilimi, prim borcu, varsa ödeme planı gibi hususlara ilişkindir.

Sigortacıların sözleşme süresince de sözleşme kapsamında gerçekleşen önemli olayları ve gelişmeleri, bu konuda kendisinden bir talep olmasa bile yazılı şekilde sözleşmede menfaat sahibi olanlara bildirmesi gerekir. Hangi tür olay ve gelişmelerin bildirilmesi gerektiği hususunda Kanun'da açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Bilgilendirme Yönetmeliğinde bu hususta; mevzuat değişiklikleri, iflas ve tasfiye, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptalleri, sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması halleri önemli olaylar kapsamında zikredilmiş ise de, önemli olay ve gelişmeler sadece bu hallerle sınırlı olmayıp, sigortanın türüne göre, sigorta sözleşmesindeki kişilerin hak ve borçlarını etkileyebilecek her türlü gelişmeleri bu kapsamda görmek gerekir.

Sigortacıların bilgilendirme yükümlülüğü duruma göre riziko gerçekleştikten ve hatta sözleşme sona erdikten sonra da devam edebilir. Özellikle riziko gerçekleştiğinde sigortalının teminat bedelinin ödenmesi konusunda menfaat sahiplerinin her türlü şikayet ve bilgi taleplerini yazılı veya elektronik haberleşme vasıtalarıyla karşılaması gerekir. Sözleşme sona erdikten sonra da sigortacının sözleşme dönemi içerisinde gerçekleşen olaylarla ilgili poliçe sureti, eksper raporu, ödeme belgeleri vs. her türlü bilgi talebini karşılaması gerekir.

Öte yandan sigortacıya yöneltilen bilgi talebinin en geç hangi sürede karşılanması gerektiğine ilişkin olarak yasalarda bir düzenleme bulunmamakla birlikte, Bilgilendirme Yönetmeliği'nin 12. Maddesinde bu süre on beş iş günü olarak belirlenmiştir. Keza sigortacıların herhangi bir bilgi talebi olmasa bile, sözleşmenin yapılmasından sonra başta

mevzuat değişikliği olmak üzere önemli gelişmeleri sigorta ettirenlere veya sözleşmede menfaati bulunanları *en geç on iş günü* içerisinde bilgilendirmesi gerekmektedir.

C. Bilgilendirmenin Kapsamı

Sigortacılar, sözleşmeden önce sigorta ettirenlere ve sözleşmeden sonra ise ayrıca sigorta sözleşmesinde menfaatleri olanlara tüm haklarını, özellikle dikkate almaları gereken hususları, önemli gelişmeleri ve olayları bildirmelidir. Bu bağlamda sözleşmenin nasıl kurulacağı, sigorta genel şartları ve poliçedeki özel şartların neler olduğu, neleri teminat altına alacağı ve rizikonun gerçekleşmesi halinde nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda bilgi vermelidir.

Sigortacıların sözleşme öncesi bilgilendirme yükümü kapsamındaki ilk görevi sözleşme konusu sigorta dalına ilişkin gerekli belgeleri sigorta ettirenlere vermektir. Bu belgelerin başında “Ürün Bilgi Belgesi” gelmektedir²¹.

Sigortacının danışmanlık görevi kapsamındaki diğer bir görevi de, teminat altına alınmak istenilen rizikoları kapsayan bir sigorta türünü önermesi, poliçede ek teminat klozu gerekiyorsa bu konuda sigorta ettirenleri uyarmalıdır. Sigortacı, kendisinden talep edilmeyen sigorta türlerini ve primi yükselten gereksiz ek teminat klozlarını önermemelidir.

Sigortacının aşırı bilgi vermesi, verdiği bilginin okunaklı olmayan küçük puntolarla yazılması halinde bilgilendirme yükümlülüğünün tam olarak yerine getirilmediği de ileri sürülebilir²². Bilgilendirme metni net ve önemli bilgileri içermelidir. Ayrıntılı bilginin ise ancak talep edilmesi halinde verilmesi gerekir.

Öte yandan, söz konusu sigorta sözleşmesini yapabilmek için ek şartlar aranıyorsa, örneğin bitkisel ürün destek sigortası için Çiftçi Kayıt Sistemine kaydolmayı gerektiriyorsa bu konuda sigorta ettiren uyarılmalıdır.

Sigortacı, teminatın ne zaman ve hangi hallerde geçerli olacağı konusunda da gerekli bilgilendirmeyi yapmalıdır. Özellikle prim ödemesinin taksitlere bağlandığı sigortalarda, ya hemen geçici teminatı sağlamaya başlamalı ya da kural olarak teminatın ilk prim taksitinin ödenmesiyle başlayacağını sigorta ettirene bildirmelidir.

²¹ ÜNAN, 2016, s.191.

²² ŞAMLI, 2016, s. 2986 – 2987.

D. Bilgilendirmenin İçeriği

TTK'da sigortacının yapacağı bilgilendirmede hangi bilgilerin yer alması gerektiği genel bir ifadeyle “sigortalının hakları, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümler” ile poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince “sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar ve gelişmeler” olarak ifade edilmiştir.

SK'da ise bu hususun yönetmelikle düzenleneceği belirtilmiştir. Bilgilendirme Yönetmeliğinde ise sigortacı tarafından yazılı olarak yapılacak bildirimde mutlaka; sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri, sözleşmeye ilişkin genel uyarıları, verilecek teminatları, sigorta teminatının istisnaları ile ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları, sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri, tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını, şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri içermek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler asgari nitelikte zorunlu bilgiler olup, Bakanlık bu konuda başka bilgi ve belgelerin de sigorta ettirene bildirilmesini gerekli kılacaktır.

Hazine Müsteşarlığı, çeşitli sigorta branşları yönünden standart ve asgari nitelikte Bilgilendirme Formları hazırlamış ve genelge ekinde kamuoyuna sunmuştur²³. Genelgede sigortacıların sözleşme öncesi dönemde doğru ve objektif hüsünüyet kurallarına uygun bilgilendirme yönünden borçlar hukuku kuralları kapsamında “culpa in contrahendo” sorumluluğunun bulunduğu vurgu yapılmıştır. Genelgede, Bilgilendirme Formlarında sigorta tazminatının belirlenme usulüne, varsa takseye ve muafiyete ilişkin bilgilerin olması gerektiği ifade edilmiştir.

Bilgilendirme Yönetmeliğinin Uygulanmasına ilişkin 2008/12 sayılı Hazine Müsteşarlığı Genelgesinde, sigortacıların müşterilerine teklifname ve bilgilendirme formlarını birlikte vermeleri, bilgilendirme formlarının TMK'nın 2. Maddesindeki objektif iyi niyet kurallarına uygun olması gerektiği, bu formda yer alan bazı şartların müzakereye açık olduğu ve bağlayıcı olmadığı, mümkünse bilgilendirme formlarının müşterilere imzalatılması, bu mümkün olmazsa faks, teyitli mektup ve kargo ile internet ortamlarında da gönderilebileceği düzenlenmiştir²⁴. Bu bağlamda aydınlatma açıklamasının anlaşılır ve net olması gerekir.

²³ Hazine Müsteşarlığının “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 19.02.2008 Tarihli ve 2008/7 Genelgesi I”

²⁴ Hazine Müsteşarlığının “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 01.05.2008 Tarihli ve 2008/12 Genelgesi I”

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkartılan 2012/8 sayılı genelge ile TTK'nın 1423. Maddesindeki düzenleme karşısında, sigortacıların bilgilendirme yükümlülüğünün isteğe bağlı veya zorunlu olsun olmasın, devlet destekli sigortalar dahil tüm sigorta branşlarında geçerli olduğu ifade edilmiştir. Keza Bilgilendirme Yönetmeliğinin 8. Maddesindeki bilgilerin asgari bilgiler olduğu ve tüm branşlar yönünden Bilgilendirme Formu kullanılması zorunluluğu getirilmiştir²⁵.

V.BİLGİLENDİRME VE AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALI

A. İtiraz Süresi

Sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinde menfaati bulunanlar tarafından herhangi bir itirazda bulunulmadığı takdirde, bir an için eksik bilgilendirilmiş olsalar bile bu eksiklik bir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır.

1. Sözleşme Öncesi Dönemde İtiraz

Sigorta ettirenler, TTK'nın 1423/2. Maddesi uyarınca, sözleşme öncesi dönem yönünden bilgilendirme ve aydınlatma açıklamasının *verilmemesine*, sözleşmenin yapılmasından itibaren 14 gün içerisinde itiraz etmemeleri halinde sözleşme mevcut koşullarda yapılmış sayılır. Bu düzenleme SK'nın 11/3. Maddesi ve Bilgilendirme Yönetmeliği ile birlikte değerlendirildiğinde, TTK'da geçen "aydınlatma açıklaması" kavramını, daha ziyade "Bilgilendirme Formu" olarak yorumlamak mümkündür. Bununla birlikte, sigorta ettirenin talebi üzerine veya sigortacının kendiliğinden sunduğu asgari bilgilerin üzerindeki tüm açıklamaları da bu kapsamda değerlendirmek gerekir.

Öğretide, sürenin kısalığı ve başlangıç zamanının belirsizliği şiddetle eleştirilmektedir²⁶.

Kanun'da aydınlatma açıklamasının *hiç verilmemesi* hali düzenlenmiş olup, bilgilendirme yapılmış ancak, bilginin eksik veya yanlış olarak verildiği hallerde itirazın bir süreye tabi olup olmadığı düzenlenmemiştir. Bu noktada, sigorta ettirenin ancak hiç bilgi verilmemesine rağmen 14 günde itirazda bulunmaması hali düzenlendiği, oysa karmaşık

²⁵ Hazine Müsteşarlığının "Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin 2007/18 Sayılı Genelgenin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin 2012/8 Sayılı Genelgesi"

²⁶ ÖZDAMAR, Mehmet, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu", Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl: 2013, Cilt: LXXI Sayı: 2, s. 356; ŞAMLI, 2016, s.2991.

bilgiler içerisinde eksik ve yanlış verilen bilgiler yönünden, uzmanlık gerektiren sigorta branşına özgü bilgi ve kuralların anlaşılması daha uzun zaman alacağı için kanun koyucunun bir süre öngörmemiş olduğu düşünülebileceği gibi, eksik ve yanlış bilgilere itirazın da hiç bilgi verilmemesi hali gibi 14 günlük itiraz süresine tabi olduğu da düşünülebilir. Bu konu öğretilerde tartışmalı olup, bu konuda henüz bir yargı uygulamasına rastlanılmamıştır²⁷. Kanımızca, eksik ya da yanlış bilgilendirmeye itirazın belirli bir süreyle sınırlandırılmadığının kabulü gerekir²⁸. Ancak her halükârda bu hususun Kanun'da düzenlenmemiş olması önemli bir eksiklik olmuştur.

Sözleşmenin başlangıcı için geçerli 14 günlük itiraz süresinin hangi tarihte başlayacağı hususu mehz Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nun (VVG) 8/2. Maddesinde düzenlenmiş olmasına rağmen TTK'da açıkça düzenlenmemiş olup, bu husus tartışmaya açıktır. Kanun'da bu konuda "... sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde itiraz etmemişse ..." tabirini kullanmaktadır. Bu konuda ilk akla gelen "sözleşme ne zaman yapılmış sayılır" sorusudur. TBK'nın 1. Maddesinde sözleşmenin kurulması "Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur" şeklinde ifade edilmiştir. Sigorta sözleşmelerinin kurulması herhangi bir şekil unsuruna tabi değildir²⁹. O nedenle 14 günlük süre, sözleşmenin kurulduğu tarihte başlamalıdır³⁰. Bununla birlikte, düzenleme oldukça hatalı olmuştur. Sigorta ettirenlerin, özel uzmanlık gerektiren bir konuda 14 gün içerisinde poliçeyi ve genel şartları okuyup bundan bir anlam ve sonuç çıkarması ve sigorta sözleşmesine itiraz edebilmesi hemen hemen hiç mümkün değildir. Gerçek hayatta, sigorta sözleşmesinin bilgilendirici ve aydınlatıcı nitelikte olmadığı ancak riziko gerçekleşikten ve tazminat talepleri reddedildikten sonra sigortacının yazılı beyanlarıyla ortaya çıkmaktadır. 14 günlük sürenin tarafların anlaşması ile uzatılması mümkündür.

TTK'nın 1424. Maddesi uyarınca sigortacı, sigorta sözleşmesinin yapılmasına müteakip 24 saat içinde sigorta ettirene poliçenin imzalı bir suretini verme zorunluluğu altında ise de,

²⁷ ULUĞ CİCİM, 2018, s.665. Yazar, TTK 1423. Maddesi uyarınca, sigorta ettirenin sadece aydınlatma açıklaması verilmemesi halinde sözleşmeye itiraz edebileceğini, verilen bilginin eksik veya yanlış olması hali yönünden bir itiraz hakkı verilmediğini savunmaktadır.

²⁸ ÜNAN, 2016, s.239. Yazar, eksik ve yanlış bilgi verilmesinin hiç bilgi verilmemesi gibi değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.

²⁹ ÇEKER, Mustafa, **Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2015 s.57.

³⁰ ÜNAN, 2016, s.239; Yargıtay 17 HD'nin 01.11.2017 T. ve 2016/18373 E. - 2017/9923 K. sayılı kararı. Özel Daire kararına konu olayda, yerel mahkeme kararı "... davacının hırsızlık klozunun kapsam ve şartlarına poliçe tanziminden sonraki 14 gün içinde itiraz ettiğine dair iddia ve delil de getirmediği gözetildiğinde, davacının hasar talebinin reddi gerekirken..." gerekçesiyle bozulmuştur.

poliçe sigorta sözleşmesinin yapıldığına delalet eden, sigortalının haklarını, teminat çeşitlerini ve limitlerini gösteren bir belgedir. Poliçe verilmemiş ise sigorta sözleşmesinin yapıldığını ispat genel hükümlere tabidir. O nedenle, 14 günlük itiraz süresinin poliçenin verilmesinden itibaren başlayacağına ilişkin görüş isabetli görünmemektedir³¹. Bir başka görüşte ise, öğrenilmeyen bir hususta itiraz etmenin mümkün olmadığı ve bu sebeple 14 günlük sürenin, sigorta ettirenin “aydınlatılmadığını öğrendiği tarihten” itibaren başlaması gerektiği savunulmuştur³².

2. Sözleşme Sonrası Dönemde İtiraz

Sigorta ettirenler ve sigorta sözleşmesinde menfaati bulunanlar, sözleşmeden sonraki dönemde de bilgilendirme talebinde bulunabileceklerdir.

Yönetmeliğin 12. Maddesi uyarınca, sigortacının kendisinden istenilen bilgilendirmeyi en geç onbeş iş günü içerisinde yazılı olarak karşılaması gerekir.

İşte böylesi bir durumda kendisine hiç bilgi verilmemesi veya eksik ya da yanlış bilgi verilmesine yapılacak itirazlar belirli bir süreyle sınırlandırılmış değildir.

3. Sözleşmeye İtiraz Etmenin Sonucu

Tüm sözleşmelerde olduğu gibi, sigorta sözleşmelerinde de sözleşme öncesi bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin temelini “culpa in contrahendo” sorumluluğu oluşturur.

Sigortacılık hukukunda, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesine 14 gün içerisinde itiraz etmesi, sigorta sözleşmesinin mevcut koşullarda geçerli olmasını engelleme girişimidir³³. Sigortacının Bilgilendirme Formunu hiç vermemesi ve süresinde itiraz olmaması halinde, sigorta ettiren sözleşmenin poliçedeki koşullarda yapılmış olduğunu kabul etmiş sayılacaktır.

TTK 1423. Maddesinde, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesine “itiraz” edebileceğinden bahsetmiş ise de, itirazın haklı/haksız sonucunun ne olacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide bu konuda bir boşluk bulunduğu ifade edilmiştir³⁴. Oysa VVG’nin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nun (VVG) 8/2. Maddesinden doğrudan sigorta

³¹ YAZICIOĞLU, 2018, s.412; Yargıtay 17. HD’nin 19.02.2020 T. ve 2018/1213 E.- 2020/1723 K.; 31.01.2018 T. ve 2015/9400 E. - 2018/470 K. sayılı kararlarında, “Yukarıda açıklanan madde hükmüne göre; poliçenin sigortalıya tesliminden sonra sigortalı tarafından 14 gün içinde itiraz edilmemişse geçerli hale geleceği düzenlenmiştir...” şeklinde bir gerekçe kullanmış ise de, diğer kararlarında böyle bir yaklaşım sergilememiştir.

³² ŞAMLI, 2016, s. 2996.

³³ ÜNAN, 2016, s.239.

³⁴ ŞAMLI, 2016, s.2995.

sözleşmesinden dönme hakkı (Widerrufsrecht), 9. Maddesinde ise bunun sonuçları açıkça düzenlenmiştir. Her ne kadar bu konuda Öğretide, TTK'nın 1425/2. Maddesinin "Poliçenin ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir" hükmünün uygulanabileceği savunulmuş³⁵ ise de, kanımızca bu hükmün doğrudan uygulanabilir bir hüküm olduğu söylenemez.

Öte yandan Bilgilendirme Yönetmeliğinin 7. Maddesinde bilgilendirmenin yükümünün ihlaliyle ilgili olarak "Sigorta sözleşmesinin kurulması ve devamı sırasında; bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş veya Bilgilendirme Metninde yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir" şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Sözleşmeye süresinde itiraz edilmesi halinde, itirazın hangi sonucu doğuracağı hususunda öncelikle sigorta ettirenin beyan ve talebine bakmak gerekir. Sigorta ettiren itiraz başvurusunda; hangi hususta bilgilendirilmediği ve bu hususun sözleşme yapma iradesinin oluşumunu etkilediği, şayet bu hususu bilseydi sözleşmeyi hiç veya mevcut kapsam ve koşullarla yapmayacağını belirtmelidir. Sigorta ettiren itiraz başvurusu sırasında veya makul bir süre sonra fesih beyanında bulunabilir. Sigorta ettiren ayrıca bu yüzden uğradığı zararların tazminini de talep edebilir³⁶. Bununla birlikte itirazın sigortacı tarafından kabulü halinde, taraflar sözleşme değişikliği hususunda da anlaşabilirler.

Öğretideki bir başka görüşe göre sigorta ettirenin sözleşmenin feshini talep edebileceği gibi, sözleşmeye kısmen itiraz edip, aleyhine konulan hükmün sözleşmeden çıkartılmasını da talep edebilir³⁷. Bir başka görüşe göre ise, sigorta ettirenin tek hakkı sözleşmenin iptalini talep etmek olup, TTK'nın 1439. Maddesindeki "cayma" müessesesi bu konuya uymaz³⁸. Zira, iptal ileriye etkili sonuç doğuracak olup, bu esnada gerçekleşen rizikolara karşı sigorta ettireni ve sigortalıyı korumak gerekir. Oysa cayma söz konusu olduğunda geriye etkili olarak sigorta sözleşmesi ortadan kalkar.

³⁵ ÜNAN, 2016, s.240.

³⁶ YAZICIOĞLU, Emine / ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra, **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021, s.115-117.

³⁷ ÖZDAMAR, 2013, s. 355; ŞAMLI, 2016, s. 2997.

³⁸ ŞAMLI, 2016, s. 2994.

Sigortacının hangi tür bilgileri vermemiş ve sigorta ettireni aydınlatmamış sayılacağı hususunun her bir somut olayda ayrı ayrı tartışılması gerekmektedir.

4. Sözleşmeye İtirazın Süresinden Sonra Yapılması

Sözleşme öncesi döneme ilişkin olarak, sigorta ettiren tarafından aydınlatma açıklamasının verilmediği ve bu sebeple teminatlar konusunda aydınlatılmadığı itirazını 14 günlük süreden sonra, söz gelimi riziko gerçekleştikten sonra dava sırasında ileri sürmesi halinde itirazın 14 günlük süre dolduktan sonra yapılması olgusunun mahkeme önünde davalı sigortacı tarafından ileri sürülmesi bile, bu hususun mahkemece re'sen nazara alınması gerekir. Zira 14 günlük süre hak düşürücü süre niteliğinde olup, bu savunmanın def'i değil itiraz mahiyetinde olması nedeniyle mahkemelerce bu hususun re'sen nazara alınması gerekir.

Öte yandan, aydınlatma açıklaması verilmiş olup da, sigortacının teminatların kapsamı konusunda yazılı yeterli düzeyde aydınlatmada bulunulmaması hali yönünden Kanun'da açık bir süre şartı getirilmediğinden bu hususun riziko gerçekleştikten sonra bile ileri sürülmesi mümkündür³⁹.

14 günlük itiraz süresinin kaçırılmış olması, sözleşmenin uygulanması konusunda ortaya çıkan tereddütler halinde “sigortalı lehine yorum” ilkesini ortadan kaldırmaz. Söz gelimi, sadece “fırtına” koruması veren bir sigorta sözleşmesinde, fırtına, kuvvetli rüzgâr, kar fırtınası gibi kavramlara açıklık getirilmemiş, yani sözleşme bu konuda yeteri kadar aydınlatma içermiyorsa, bu durumda sigortalı lehine yorum ilkesi⁴⁰ uygulanmalıdır.

B. Konuya İlişkin Yargıtay Kararları

Yargıtay, sigortacının “Kredi Kartı Güvence Sigortası” kapsamında “istem dışı işsiz kalma” riski yönünden, sigortalıyı teminatın geçerli sayılabilmesi için sigorta sözleşmesinin başlangıç tarihinden itibaren en az “120 gün çalışmış olma şartı” konusunda sigorta ettireni aydınlatmamış olması nedeniyle sigorta tazminatının ödenmesine dair ilk derece mahkemesi kararını, sözleşmenin internet üzerinden kurulduğu ve gerekli bilgilerin buradan sigortalıya bildirildiği halde, sigortalının riziko gerçekleştikten ve sigorta sözleşmesinin üzerinden 2 ay geçtikten sonra itirazda bulunmasının TMK'nın 2. Maddesine aykırı bularak mahkeme kararını bozmuştur⁴¹.

³⁹ Bkz. Aşağıda Yargıtay 11 HD'nin 20.12.2017 T. ve 2016/5230 E - 2017/7423 K. sayılı kararı.

⁴⁰ Yargıtay 11. HD'nin 15.09.2011 T. ve 2009/11092 E. - 2011/10375 K. sayılı kararı.

⁴¹ Yargıtay 11. HD'nin 05.02.2013 T. ve 2012/873 E. - 2013/11916 K. sayılı kararı.

Yargıtay, davacı sigorta ettirenin itiraz olarak ileri sürmediği aydınlatma bilginin STK İtiraz Hakem Heyeti tarafından re'sen dikkate alınamayacağı gerekçesiyle hakem kararının bozulmasına karar verilmiştir⁴².

Yargıtay, makine kırılması sigortası sözleşmesinde, 10 yaşından büyük olduğu halde daha küçükmüş gibi sigortalanan makinenin 10 yaşından büyük olduğunun muayene sonucu anlaşılacak olmasına rağmen bu muayeneyi yapmaksızın makineyi sigortalamasını *bilgilendirme ve aydınlatma* yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirmiştir⁴³.

Yargıtay, emtia nakliyat sigortasına konu canlı fidelerin uygun sıcaklıkta taşınmaması nedeniyle uğranılan zararın tazmini davasında davalı da taşınan emtianın canlı fide olduğu konusunda taşıtanın kendilerini uyardığını savunduğu davada, poliçede emtia belirtildiği halde, davalı sigorta şirketince yeterli koruma sunmayan poliçe tanzim etmek suretiyle TTK 1423. Maddesinde yer alan aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranıldığı gerekçesiyle ST Heyetinin taraflar arasında kusur paylaşımı yaparak karar verdiği kararın bozulmasına karar verilmiştir⁴⁴.

Devlet destekli bitkisel koruma sigortası (Tarsim) kapsamında 12.12.2013 tarihinde hasar gören sera nedeniyle uğranılan zararın tazimini talepli davada, davacı yanca poliçe düzenlenirken teminatlar konusunda *teminata dahil olan ve olmayan hasarlar* konusunda yeterince bilgilendirme yapılmadığı ileri sürülmüş, davalı Tarsim ise poliçedeki teminatların davacı tarafça bilindiği, hasarın iddia edildiği gibi *hortumdan* değil, teminat dışı olan *fırtınadan* kaynaklanması nedeniyle davanın reddini talep ettiği davada Mahkemece; hasarın teminat kapsamında olmayan *kuvvetli rüzgardan kaynaklanması* nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay konuya ilişkin olarak; Mahkemece, mevzuat hükümleri dikkate alınarak poliçe kapsamının ve teminat dışı hallerin tereddütte mahal vermeyecek şekilde değerlendirilmesi ve ayrıca davacının teminata dahil haller konusunda yeterince aydınlatılmadığı itirazının da değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle yerel mahkeme kararını bozmuştur⁴⁵. Gerçekten de somut olayda, davalı itirazın 14 günlük yasal süre içerisinde

⁴² Yargıtay 11. HD'nin 29.02.2016 T. ve 2015/14231 E. - 2016/2151 K. sayılı kararı.

⁴³ Yargıtay 11 HD'nin 14.02.2017 T. ve 2016/14860 E. - 2017/649 K. sayılı kararı.

⁴⁴ Yargıtay 11 HD.'nin 17.10.2016 T. ve 2016/8210 E. – 2016/8157 K. sayılı kararı.

⁴⁵ Yargıtay 11 HD'nin 20.12.2017 T. ve 2016/5230 E. - 2017/7423 K. sayılı kararı. Özel Daire kararına konu olayda yerel mahkemenin ret kararını, “Somut uyuşmazlıkta, davacı hortum hasarından söz ederken, davalı fırtınanın sebep olduğunu hasarın teminat dışı olduğunu savunmuş, hükme esas alınan bilirkişi raporunda ise hasara kuvvetli rüzgârın sebep olduğu ifade edilmiştir. Dosyada mevcut sigorta poliçesi incelendiğinde, hortumun teminat kapsamına dahil olduğu, ayrıca poliçenin son sayfasında fırtına ve hortum hasarına ilişkin

yapılmadığı savunmasında bulunmuş ise de, aydınlatma açıklamasının davacı sigortacıya verilip verilmediği, verilmiş ise 14 günlük süreyle bağlı olmaksızın bu açıklamada teminatların kapsamı hakkında (hortum/fırtına/kuvvetli rüzgar/kar fırtınası) yeteri kadar aydınlatılıp aydınlatılmadığı hususunun değerlendirilmesi, şayet hiç verilmemiş ise 14 günlük süre içerisinde itiraz olmaması nedeniyle yapılan itirazların dikkate alınmaması önem arz etmektedir.

Bir başka Tarsim Sigortasına dayalı uyuşmazlıkta, sigortaya konu ineğin damızlık vasfını kaybetmesi nedeniyle kesime gönderilmesinden dolayı uğranılan zararın tazmini talepli davada, davalı; davacının sigortalattığı ineğin daha önce de hiç buzağılamadığı, gerçek dışı beyanla sigorta yapıldığı savunmasında bulunmuş, Mahkemece; sigortaya konu ineğin damızlık vasfının yitirilmesinin zorunlu kesim olarak nitelenemeyeceği, ineğin sigorta sözleşmesinden sonra kısırlaştığının davacı yanca ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay konuya ilişkin ilamında, TTK 1423 uyarınca, sigortacı ve acentesinin *sigortalıyı aydınlatma yükümünün bulunduğu*, meydana gelen rizikonun teminat dışı olduğunu ispat yükünün sigortacıya ait olduğu, ayrıca ölen sigortalı hayvana ait kayıtlar getirilmeden davanın reddinin doğru olmadığı gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuştur⁴⁶.

Acente tarafından açılan prim tahsil davasında, davalı sigorta sözleşmesi yapıldığından ve poliçe düzenlendiğinden haberdar olmadığını savunmuş, mahkemece dosyaya sunulan poliçede davalının imzasının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay, sözleşmenin yapıldığını ispat yükünün davacı sigortacıya ait olduğunu, poliçelerin

kloz bulunduğu anlaşılmıştır. Buna göre, yağmur, kar, dolu ile beraber olsun olmasın münhasıran fırtına (10mt. yükseklikte 62 km/saatten daha yüksek hızla esen rüzgarlar) veya fırtına sırasında rüzgarın sürüklediği ve attığı şeylerin çarpması ve hortum etkisiyle sigortalı serada ve içindeki üründe doğrudan meydana gelecek zararlar teminat kapsamına alınmıştır. Meteoroloji verilerine göre ise, 12.12.2013 tarihinde bölgede ölçülen maximum rüzgâr hızının 12.7 m/s olduğu, saniyedeki hızı 10.8-17.1 mt arasındaki rüzgarlar kuvvetli rüzgar, 17,2mt ve daha fazla olan rüzgarlar ise fırtına olarak değerlendirilmiştir. Mahkemece, poliçede yer alan fırtına ve hortum klozu incelenmemiştir. Oysa, bu klozun meteoroloji verileri ile birlikte değerlendirilerek hasara sebep olan rüzgârın kuvvetli rüzgar mı fırtına mı olduğunun tespiti gereklidir. Ayrıca, poliçede ve genel şartlarda teminata dahil hasarlar ve teminat dışı hasarlar sayılmış, ancak fırtına ve kuvvetli rüzgâr hasarı açıkça iki başlık altında da yer almamıştır. *Davacı, teminata dahil olan ve olmayan hasarlar konusundan sigortacı tarafından yeterince aydınlatılmadığını da ileri sürmektedir.* Bu durumda, mahkemece yukarıda ifade edilen mevzuat hükümleri de dikkate alınarak, poliçe kapsamı ile birlikte fırtına ve hortum klozunun değerlendirilmesi, ayrıca, poliçenin kapsamına alınmayan teminat dışı hallerin tek tek, açıkça ve tereddüte mahal vermeyecek şekilde genel ya da özel şartlar altında sayılmasının gerekli olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılması ve 1409. madde uyarınca ispat yükünün davalı sigortacı üzerinde olduğunun gözetilmesi gerekirken, poliçe hükümleri, ilgili kloz ve genel şartlar yeterince değerlendirilmeksizin eksik incelemeye dayalı olarak davanın reddi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir” gerekçesiyle bozmuştur.

⁴⁶ Yargıtay 11. HD'nin 17.01.2018 T. ve 2016/13913 E. - 2018/373 K. sayılı kararı.

davalıya teslim edilip edilmediği ve TTK 1423. Maddesi ile Sigorta Bilgilendirme Yönetmeliği uyarınca sigorta sözleşmesinden bilgilendirilip bilgilendirilmediği ve geçerli sigorta sözleşmesinin kurulup kurulmadığı değerlendirilmeksizin davanın reddinin doğru olmadığı gerekçesiyle mahkeme kararını bozmuştur⁴⁷.

Yargıtay 17. HD'ne konu bir uyuşmazlıkta, davacı, işyerinde 14.05.2012 tarihinde meydana gelen dahili su baskını nedeniyle meydana gelen hasarın tazimini talebinin davalı tarafından reddedildiğini ileri sürerek tazmin talebinde bulunmuş, Mahkemece; davalı sigortacının 5684 S. Sig. K. m. 11 ve SSBİY uyarınca davacı sigorta ettirene *Bilgilendirme Formu* vermesi gerektiği halde bunu verdiğini ispat edemediği, ayrıca teminat harici kalan risklerin açıkça belirtilmesi gerektiği, aksi halde hasarın teminat kapsamında kalmış sayılacağı gerekçesiyle davanın kabulüne dair kararı, Özel Daire tarafından, TTK 1423/2 uyarınca, davacı sigorta ettiren 14 gün içinde sigorta sözleşmesine itiraz ettiğine dair bir iddia, bilgi ve belge olmadığından, poliçede yer almayan dış cephe, kapı ve pencereden su sızması rizikosu poliçe kapsamında bulunmadığından davanın reddi gerekirken, kabulüne karar verilmesinin doğru olmadığı gerekçesiyle mahkeme kararı bozulmuştur⁴⁸. Ancak, sigorta sözleşmesinin yapıldığı ve hatta hasarın gerçekleştiği tarih itibarıyla 6102 S. TTK 1423 yürürlükte olmadığı halde (01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girdi), sırf dava tarihinde bu sürenin dolmuş olması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi isabetli olmamıştır.

Buna karşılık benzer bir olayda isabetli şekilde mahkeme kararı bozulmuştur⁴⁹.

Makine Kırılması Sigortasıyla ilgili olarak sözleşmesinin devamı sırasında eksik ve yanlış bilgilendirme olayı hakkında Yargıtay'a konu bir uyuşmazlıkta, Özel Daire; sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında cihazın kullanımı yönünden aranmayan resmi ehliyet belgesinin sözleşmenin devamı sırasında zorunlu hale gelmesi, bu hususun sigortalıya bildirilmemesi, hatta sigortalının bilgi talebi üzerine, cihazın satın alındığı satıcı tarafından verilen eğitim sertifikasının yeterli olduğu cevabı karşısında, davacı sigortalının yeterince aydınlatılmaması nedeniyle hasarın teminat kapsamında olduğunun kabulü yerine davanın reddinin doğru olmadığı gerekçesiyle STK İtiraz Hakem Heyetinin kararını bozmuştur⁵⁰.

⁴⁷ Yargıtay 11 HD'nin 06.04.2016 T. ve 2015/15458 E. - 2016/3753 K. sayılı kararı.

⁴⁸ Yargıtay 17 HD'nin 21.09.2017 T.ve 2016/10580 E. - 2017/8051 K. sayılı kararı.

⁴⁹ Yargıtay 17 HD'nin 27.09.2017 T. ve 2016/16351 E. - 2017/8265 K. sayılı kararı.

⁵⁰ Yargıtay 11. HD'nin 30.11.2021 tarih ve 2021/5515 E. - 2021/6713 K. sayılı kararı. Özel Daire kararına konu olayda, STK Hakem Heyeti Kararı "6102 sayılı TTK'nın 1423/1. maddesi hükmü uyarınca sigortacının sigorta

Sigorta acentesinin bilgilendirme ve aydınlatma eksikliği nedeniyle davacı sigorta ettirenin (ekimi bizzat yapan çiftçi) kendi lehine Bitkisel Ürün Sigortası yapılması yerine, bir başka kişiyi (arazinin sahibi) sigortalı gösterilmesi olayı yönünden sigortacı aleyhine açılan davanın reddine dair karar Yargıtay tarafından oyçokluğu ile onanmıştır⁵¹.

SONUÇ

Sigortacının akit öncesi sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü “culpa in contrahendo” sorumluluğuna dayalıdır. 6762 eTTK döneminde konuya ilişkin özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, TMK’nın 2. Maddesi gerekçe kılınarak sigorta şirketleri sigortacıların yeteri kadar, özellikle teminatın kapsamı konusunda aydınlatılmaması halinde, poliçede açıkça teminat altına alınmayan hasarlarda da sigortacının sorumluluğuna karar verilmekteydi. 6102 sayılı TTK’nın 1423. Maddesi ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ilk defa TTK’da düzenlenmiş olmakla birlikte, sigorta sözleşmesi öncesi dönemde aydınlatma açıklamasının sigorta ettirene verilmemesi haline münhasır olarak, sigorta sözleşmesinin yapılmasından itibaren 14 günlük süre içerisinde itiraz edilmemesi halinde sigortacının bir daha sözleşme öncesi dönem yönünden itirazda bulunamayacağı düzenlenmek suretiyle, sigorta hukukunda geçerli olan “sigortalı lehine” yorum ve düşünme ilkesinin aksine bir düzenlemeye gidilmiştir.

sözleşmesinin kurulmasından önce sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğü bulunduğu gibi sözleşmenin devamı sırasında da önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklamak durumundadır. Bu durumda sigortacının sigorta sözleşmesinin devamı sırasındaki aydınlatma yükümünü yerine getirdiği sigortacı tarafından ispatlanmaksızın, mevcut kullanım koşullarında araçta meydana gelen hasarın sigorta sözleşmesi kapsamında olduğunun kabulü gerekirken hasardan kısa bir süre önce davaya konu araçlar yönünden resmi sertifikasyon programı başlatıldığı ve hasara yol açan operatörün bu tür bir sertifikasının bulunmadığı gerekçesiyle ve hatalı değerlendirmeyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış” gerekçesiyle bozulmuştur.

⁵¹ Yargıtay 11. HD’nin 23.02.2022 T. ve 2020/2110 E. - 2022/1207 K. sayılı kararı. Özel Daire kararına karşı oyda; “Somut olayda davacı, arazi sahibi olan davalı Tunçsan A.Ş.’den bu yeri 2011 yılı için kiraladığı, daha sonra Çiftçi Kayıt Sistemine girdiği ve bu araziye bildirdiği, akabinde TARSİM sigortası yaptırmak için, TARSİM adına sigorta sözleşmesini yapan davalı Zürich Sigorta’nın acentesi olan davalı TEB A.Ş.’ye başvurduğu, acentenin, sistemin izin vermediği iddiasıyla, önceki yıllarda bu arazi için ÇKS’ye bildirimde bulunan Tunçsan A.Ş.’yi sigortalı göstererek sigorta sözleşmesini tanzim ettiği, primlerin de davacı tarafından ödendiği, esasen Tunçsan’ın araziyi işleyen/işleten çiftçi niteliğinde olması nedeniyle poliçenin hükümsüz olduğu, sigorta acentesi TEB’in, SGS’nin A.6.2. Maddesi uyarınca davacıyı, Tunçsan’a başvurup, onun İlçe Tarım Müdürlüğüne müracaatla ÇKS’den bu arazi için bilgi güncellemesini sağlaması halinde kendisinin sigortalı olabileceği hususunda aydınlatması ve uyarması gerektiği halde, araziye bizzat işletmediğini bildiği Tunçsan A.Ş.’yi sigortalı göstermek suretiyle davacıyı yanılttığı, davalı sigorta acentesi TEB’in, onun kusuru nedeniyle *Zürich Sigortanın aydınlatma yükümlülüğünün ihlali TMK’nın 2. maddesi uyarınca sorumlu olduğunun kabulünün gerektiği*, Dairemizin daha önce emsal 30.09.2019 T. ve 2018/4747 E. – 2019/5989 K. sayılı kararının da bu meyanda olduğu” gerekçesiyle davanın kabulünün gerektiği savunulmuştur.

Mehazda yeri bulunmayan söz konusu düzenlemenin yasal düzenlemeyle düzeltilmesi veya kaldırılmasında isabet olacaktır.

Öte yandan, aydınlatma açıklaması (bilgilendirme formu) verilmiş, ancak verilen bilgiler eksik veya yanlış ise bu durumda sigorta ettirenlerin itirazlarının 14 gün ile sınırlandırılması doğru olmayacaktır.

Keza sigorta sözleşmesinin devamı sırasındaki eksik ve yanlış bilgilendirme veya hiç bilgilendirilmeme hallerinde de 14 günlük itiraz süresinden söz edilemez.

Sigortacının aydınlatma ve bilgilendirme yükümünü ihlali halinde bunun müeyyidesi sigorta ettirenin talebine göre sözleşmenin feshi olabileceği gibi, sözleşmeyi ayakta tutma ilkesi uyarınca, bazı kısıtlayıcı hükümlerin yok sayılmasını da gerektirebilir. Öte yandan tarafların anlaşmasıyla her zaman için önceki sigorta sözleşmesinin hükümleri düzeltilebilecektir.

Sigortacılık Kanunu'nun 11/3. Maddesi ise sigorta ettirenlerin bilgilendirilmesini ilk defa düzenleyen yasa maddesi olmakla birlikte, bilgilendirme yükümünün ihlaline bir anlam ve sonuç yüklememesi açısından eksik olmuştur. Öte yandan konuya ilişkin olarak çıkartılan başta Bilgilendirme Yönetmeliği olmak üzere değişik alt düzenlemelerde sigorta ettirenlerin bilgilendirilmesinin hangi şekil ve surette yapılacağı tafsilatlı şekilde düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

BOZKURT, Tamer, **Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.

ÇEKER, Mustafa, **Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2015.

ÖZDAMAR, Mehmet, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 2013, Cilt: LXXI, Sayı: 2, (s. 347 - 360).

ULUĞ CİCİM, İlknur, "Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", **Türk Ticaret Kanunu'nun 5. Yıl Sempozyumu**, Türkiye Adalet Akademisi, Ankara, 2018.

ÜNAN, Samim, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

YAZICIOĞLU, Emine, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, **Sigorta Hukuku Sempozyumları**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018.

YAZICIOĞLU, Emine, “Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü”, **Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku ile Sigorta Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, 2014.

YAZICIOĞLU, Emine Yazıcıoğlu / ŞEKER ÖĞÜZ Zehra, **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021.

YETİŞ ŞAMLI, Kübra, “Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, **Cevdet Yavuz’a Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl: 2016, Cilt: 22, Sayı: 3 (s. 2977 - 3004)